

50. Perjantaina 13 päivänä syyskuuta 1991

kello 13.25

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 57 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1992..... 1261

2) Hallituksen esitys n:o 48 Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välisen, valtakunnanrajojen yli ulottuvaa yhteistyötä onnettomuustapauksissa ihmisiin, omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvien vahinkojen estämiseksi tai rajoittamiseksi koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 1271

3) Hallituksen esitys n:o 49 laeiksi perintökaaren 5 luvun ja perintökaaren voimaantulonastosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

4) Hallituksen esitys n:o 50 laeiksi verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetun lain ja ulosottolain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta ..

5) Hallituksen esitys n:o 51 laiksi tieliikennelain muuttamisesta

6) Hallituksen esitys n:o 52 laeiksi kototulon lähdeverosta annetun lain muuttamisesta sekä tulo- ja varallisuusverolain 59 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 1272

7) Hallituksen esitys n:o 53 laiksi pääkaupunkiseudun rakennusmaamaksusta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

S.
8) Hallituksen esitys n:o 54 laeiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta ja lannoiteverosta annetun lain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 1272

S.
9) Hallituksen esitys n:o 55 laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

10) Hallituksen esitys n:o 56 eräiden veronhuojennussäännösten muuttamisesta ..

11) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1990 (K 6)

12) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1990 (K 7) ..

13) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1990 (K 5)

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat edustajat Moilanen ja Kemppainen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 57 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1992

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Valtion tulo- ja menoarviota on tuskin koskaan valmisteltu yhtä nopeasti muuttuvien lähtökohtien vallitessa kuin kuluneena kesänä. Vaikka taloudellisen tilanteen vaikeus oli hyvin tiedossa jo keväällä hallitusohjelmaa kirjoitettaessa ja budjetin laadintaa aloitettaessa, ovat matkan varrella kertyneet tiedot tapahtuneesta kehityksestä alittaneet kaikkein synkimmätkin oletukset. Kaikki taloudellista toimintaa kuvaavat käyrät ovat kääntyneet jyrkkään laskuun. Näin on tapahtunut niin tuotannon, viennin, investointien kuin yksityisen kulutuksenkin suhteen.

Vaikeuksien takana ovat sekä ulkoiset syyt — idänviennin tyrehtyminen ja länsimarkkinoiden taantuma — että kotoiset, korkeasuhdanteen jälkeensä jättämät tasapainottomuudet. Muita maita nopeampi inflaatio on johtanut kilpailukyvyyn ja kannattavuuden heikentymiseen samalla, kun vaihtotasevaje on ylläpitänyt paineita korkeaan korkotasoon.

Kuluvan vuoden kehitys on ollut aiemmin arvioitua synkempää. Kokonaistuotanto näyttää tänä vuonna supistuvan ainakin 5 prosenttia. Teollisuudessa lasku on tätä selvästi jyrkempi. Ensi vuonna kokonaistuotannon arvioidaan vuosikeskiarvona polkevan paikallaan, samalla kun jo nyt ennennäkemättömälle tasolle kohonneen työttömyyden kasvu jatkuu. Ainoa valopilkku viimeaikaisessa kehityksessä on ollut inflaation tuntuva hidastuminen, vaikka alenema ei ole vielä kilpailukyvyyn kannalta riittävä.

Ensi vuonna viennin odotetaan jo hieman elpyvän. Toivottavasti niin todellakin käy. Vaihtotaseen alijäämä pysyy kuitenkin niin suurena, että kansantalouden ulkomainen velkaantumisen kasvaa edelleen nopeasti. Kansantalouden kehityksen arveluttavimpia piirteitä onkin se, että elämme päivä päivältä yli varojemme ulkomaisen velkaantumisen turvin. Periaatteellisesti tarkasteltuna tämä on täysin väärä tulonsiirto tulevilta sukupolvilta nyt elävien kulutukseen.

Taloudellisessa katsannossa pelkät korkomenot ovat jo merkittävä rasitus kansantaloudelle. Tarvitaan varsin nopeaa viennin kasvua usean vuoden ajan, jotta kauppataaseen ylijäämä voisi

riittää edes esimerkiksi kehitys yhteistyömenojen ja nettokorkomenojen rahoittamiseen. Heikko rahoitustilanne ei ole vain kansantalouden ongelma. Isot velat ja kasvavat korkomenot ovat saattaneet monet yritykset ja kotitaloudet erittäin suuriin vaikeuksiin. Vaikeuksien kärjistyminen on estettävissä vain sellaisella talous- ja tulopolitiikalla, joka tukee tuotannollista toimintaa ja on omiaan alentamaan korkotasoa.

Kansantalouden ongelmat näkyvät selvästi myös valtiontaloudessa. Heikon tulonmuodotuksen takia valtion verotulot pienenevät niin tänä kuin ensi vuonnakin. Julkisiin menoihin kohdistuu sen sijaan edelleen voimakas kasvupaine aiemmin tehdyistä päätöksistä ja työttömyyden kasvusta johtuen. Näissä oloissa valtiontalouden tasapaino heikkenee väistämättä voimakkaasti. Näin tapahtuu siitakin huolimatta, että hallitus on puristanut ensi vuoden menojen kasvun lähes nollaan kuluvaan vuoteen verrattuna. On muistettava, että tänä vuonna valtion menot kasvavat reaalisesti yli 10 prosenttia.

Kaikki esitetyt säästötoimet huomioon ottaenkin valtion nettorahoitustarve kasvaa tänä ja ensi vuonna niin voimakkaasti, että valtionvelka kaksinkertaistuu kahdessa vuodessa. Velan kasvu lisää erittäin nopeasti korkomenoja, jotka ennen pitkää pakottavat karsimaan menoja valtion varsinaisillakin tehtävälalueilla. Ensi oireet tästä on nähtävissä jo käsiteltävässä budjettiesityksessä, tosin vielä laimeina.

On omituista, että vielä nytkin esitetään vaatimuksia valtion lainanoton kasvattamisesta entisestään lisäelvytyksen rahoittamiseksi. Tällaiset vaatimukset ovat näissä oloissa uhkapeliä tulevaisuuden kustannuksella. Eikö vastuulliselle päätöksentekijälle pitäisi riittää, että valtionvelan määrä kasvaa ensi vuoden jokaisena työpäivänä yli 130 miljoonalla markalla? Vieläkö pitäisi lisätä tulevien vuosien korko- ja lyhennys-taakkaa? Kaikki taakka kaatuu joka tapauksessa kansalaisten kannettavaksi, tavalla tai toisella.

Me emme voi ottaa iänkaiken uutta lainaa ja käyttää sitä kulutukseen. Se tie johtaa ennen pitkää umpikujaan. Lainanoton sijaan onkin uskallettava aloittaa talouden kustannus- ja menoautomaattien karsiminen. Kestävän taloudenpidon mukaan lainaa tulisi ottaa vain investointeihin, jotka ajan mittaan tuottavat omat kulunsa.

Niin kansantalouden kuin valtiontalouden arvioinnin kannalta on ensiarvoisen tärkeää ymmärtää, että lama ei väisty, ellei talouden

perusongelmia kyetä ratkaisemaan. Kansainvälisestä taloudesta on turha tällä kertaa odottaa sellaista vetoapua, joka poistaisi nopeasti taloudelliset vaikeutemme. Ongelmat on itse ratkaistava.

Vaikeutemme ovat keskeisiltä osin rakenteellisia. Teollinen pohja on kaventunut jo useiden vuosien ajan. Vaarana on, että se ei enää riitä talouden tasapainon saavuttamiseen. Tämä kehitys on käännettävissä vain nopeilla kilpailukykyä parantavilla ratkaisuilla. Rakenteellisia ongelmia ovat myös julkisten menojen liiallinen paisuminen, kilpailun puute sekä viime vuosien holtiton palkkojen ja muiden tulojen korottaminen, joka on ajanut kansantalouden nykyiseen kustannuskriisiin.

Rakenteellisiin ongelmiin on korkea aika uskalttaa käydä käsiksi. On selvää, että tie lamasta ulos tulee olemaan joka tapauksessa pitkä ja kivinen. Se on kustannusten sopeuttamisen tie, työvoimakustannusten alentamisen tie, julkisten menojen supistamisen tie, kilpailun lisäämisen tie, tukiaisten purkamisen tie ja inflaation maldattamisen tie. Se ei ole helppo tie kuljettavaksi, mutta se on ainoa tie, joka johtaa pysyvästi nykyistä parempaan tilanteeseen. Vain sillä tiellä voidaan kilpailukyky taas saavuttaa.

Kustannussopeutuminen on nyt talouskehityksen avaintekijä. Vain kotimaisia kustannuksia alentamalla voidaan parantaa yritysten kilpailukykyä ja kannattavuutta. Tämä on välttämätöntä, jotta vienti ja investoinnit voisivat elpyä ja työllisyyttä kohentava kasvu käynnistyä. Tämä tosiasia kyllä tunnustetaan nykyisin varsin laajasti. Toimenpiteisiin on vain uskomattoman vaikea näköjään ryhtyä.

Työmarkkinoiden toiminta on tässä tilanteessa ollut todella jähmeää. Neuvottelujen käyntiinlähtö on ollut hidasta ja kangertelevaa, vaikka kaikkien edun mukaista olisi nopeasti päättää kilpailukykyä oleellisesti parantavasta ratkaisusta. Monen viikon kiertelyn jälkeen on vasta eilen saatu alulle vakavasti oletettava neuvotteluprosessi, jolta nyt odotetaan paljon.

Työmarkkinoilla useita viikkoja vallinnut epävarmuuden tila on pitkittänyt talouden laskukierrettä ja lisännyt konkurssien ja työttömyyden määrää. Tämä kierre on nyt saatava katkaistuksi. Pelkästään ratkaisuihin pääseminen ja tieto sitä kautta tapahtuvasta kustannustason alenemisesta loisi nyt kipeästi tarvittavaa uskoa talouskehityksen kääntymiseen ja vaikut-taisi myönteisesti rahamarkkinoiden toimintaan.

Työmarkkinoilta odotetaan nyt selvää viestiä

yritysten kustannustason alenemisesta. Tämä viesti voitaisiin ottaa huomioon yritysten hinnoittelussa, millä olisi välitön kilpailukykyä parantava, työttömyyskierrettä hidasta ja inflaatiota hillitsevä vaikutus. Eikä tehtävä ole mitenkään ylivoimainen, sillä vain parin nousukauden vuoden palkkaliukumien takaisin vetämisellä saavutettaisiin nyt huomattava kilpailukyvyyn lisäys. Palkathan nousivat koko 1980-luvun ajan miltei kaksi kertaa nopeammin kuin tehtyjen tulo- ja menoarviojen perustella olisi pitänyt tapahtua.

Hallitus on pyrkinyt nopeuttamaan työmarkkinaosapuolten neuvotteluja. Toistaiseksi hallitus ei ole voinut istua varsinaiseen neuvottelupöytään, koska valtionalous ei anna mitään mahdollisuutta aiempien ratkaisujen kaltaisiin veroratkaisuihin tai tulonsiirtoihin. Selväksi on puolin ja toisin kyllä tehty, että hallituksella on valmiutta keskustella vielä budjetin yksityiskohdist, kunhan ratkaisun päälinjat alkavat hahmottua. Koko kansantalouden kannalta on erittäin toivottavaa, että vihdoinkin vakavasti käynnistyneet neuvottelut johtavat pikaiseen tulokseen. Työmarkkinat ovatkin nyt avainasemassa talouden kierteen katkaisemisessa.

Devalvaatiota on viime aikoina tarjottu merkilleksi ihmeläkkeeksi talouden ongelmiin, ikään kuin markan arvon alentaminen avaisi teollisuudelle uusia vientimarkkinoita, voimistaisi näillä ilmenevää kysyntää ja loisi uusille markkinoille sopivia tuotteita. Ei ole haluttu nähdä, että perimmiltään kysymys maamme kilpailukyvyyn heikentymisestä on rakenteellinen ja vain rakenteellisin keinoin tilannetta voidaan parantaa. Idän markkinat menettänyt kenkätehdas ei hevin käänny länsivetoiseksi korkean teknologian yritykseksi, olipa ihmeläkkeeksi mainostettu devalvaatio kuinka suuri tahansa.

Markan arvon peukaloimisen vaikutukset olisivat sen sijaan kielteiset. Inflaatiovaikutusta tuskin millään pysyttäisiin siinä tilanteessa välttämään. Lisäksi maamme ulkomainen velkaantumisen kasvaksi matemaattisen varmasti devalvaation määrällä, millä olisi sangen huomattava vaikutus yrityskenttään. Kasvava velkarasitus koituisi etenkin sellaisen pienen ja keskisuuren yritystoiminnan painolastiksi, jolla ei ole omia vientituloja, vaikka se osallistuisikin vientiin ali-hankintojen muodossa. Tätä painolastia on jo yllin kyllin lisätty vastuuttomilla devalvaatiopuheilla, joilla on nostatettu kotimaan korkotasoa.

On syytä muistuttaa, että myös valtionalous on suuresti riippuvainen markan arvosta. Valtion ulkomaisen velan määrä on sangen huomattava.

tava ja kasvaa jatkossa nopeasti. Esimerkiksi parin viime viikon aikana on valtio ottanut noin 4 miljardia markkaa uutta ulkomaista lainaa. Olkoon tämä viimeisillekin epäuskoisille selvä osoitus siitä, että valuuttatempuilun ajat ovat nyt kerta kaikkiaan takanapäin. (Ed. Seppänen: Tukiostoja!)

Valtiontalouden tila on muutoinkin täysin riippuvainen kansantalouden kehityksestä. Ellei avoimen sektorin ongelmia kyetä pian ratkaisemaan ja talouden syöksylierrettä katkaisemaan, putoaa pohja pois valtiontalouden mahdollisuuksilta tarjota kansalaisille nykyisen laajuinen perusturva. Alenevasta tuotannosta ja kasvavasta työttömyydestä aiheutuneet valtiontaloudelliset ongelmat ovat konkretisoituneet budjettiesitystä laadittaessa.

Päähuomio on kiinnitetty rakenteellisiin teki- jöihin, jotka pysyvällä tavalla parantavat pöhtäutiin sairastunutta julkista taloutta. Tärkeämpää kuin pyrkiä lykkäämään yksittäisiä määrärahoja tuonemmas on tehdä sellaisia korjauksia, jotka vuosi vuodelta tehostavat julkisia palveluja, vähentävät julkisten menojen osuutta kansantuotteesta ja siten luovat avoimelle sektorille tilaa voimistua. Tällaisia ehdotuksia budjettiesitykseen sisältyykin koko joukko.

Ensimmäkin julkisen talouden ohjausjärjestelmiä uudistetaan. Valtionhallinnossa toteutetaan kehysbudjetointia ja yhä useampi yksikkö siirtyy tulosohjaukseen. Lisäksi hallitus on tällä viikolla päättänyt kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta laskennalliseksi vuoden 1993 alusta, millä tulee olemaan erittäin merkittävä julkista taloutta tervehdyttävä vaikutus.

Toiseksi julkisen sektorin henkilöstön kasvu on tarkoitus saada loppumaan. Budjettiesitykseen sisältyy lukuisia hallinnon kehittämishankkeita, joiden avulla keskushallintoa supistetaan ja toimintoja järjeistetään. Myös henkilöstöta-voitteet ovat linjassa tämän kanssa. Esityksen mukaan valtiolta vähenee ensi vuonna nettomääräisesti noin 2 000 virkaa ja tehtävää. Tämän lisäksi vaalikauden aikana vähennetään 6 500 virkaa ja tehtävää. Kuntien uusien valtion- osuuskirjojen määrää on vähennetty ensi vuonna 1 900:aan aiemmin suunnitellusta 4 400 viras- ta. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kuka hoitaa sair-aat?)

Kolmanneksi budjettiin liittyvillä linjapäätök- sillä luodaan tilaa avoimen sektorin toiminnalle ja markkinavoimille. (Ed. Tennilä: No niin!) Budjetin perusteluissa viitataan valtionyhtiöiden yksityistämishjelmaan, jota kauppa- ja teolli-

suusministeriössä on valmisteltu. Yksityistämish- ohjelman avulla edistetään koko teollisuutemme rakennekysymysten ratkaisemista, turvataan nykyisten valtionyhtiöiden kehittymismahdollis- suudet ja siirretään yritystoiminnan riskiä ja rahoitusvelvollisuutta pois veronmaksajien har- teilta. (Ed. Tennilä: Puhdasta thatcherismia!) Hallitus tuo yksityistämishjelmaan liittyvät konkreettiset päätökset myöhemmin eduskun- nan ratkaistaviksi. (Ed. Gustafsson: Jos hallitus elää niin kauan!)

Myös asuntopolitiikassa luodaan tilaa kilpai- lulle ja markkinavoimille. Vuokrasääntelyn pur- kaminen on tarkoitus aloittaa koko maassa uusissa vuokrasuhteissa ensi vuoden alusta lu- kien. Vallitsevassa asuntomarkkinatilanteessa sääntelyn purku voidaan toteuttaa ilmeisesti melko pienin siirtymäongelmin. Tavoitteena on toimivien vuokra-asuntomarkkinoiden luominen koko maahan.

Neljänneksi budjetin yhteydessä esitettävillä eläkeratkaisuilla pyritään muuttamaan eläkejär- jestelmiä tarkoituksenmukaisemmiksi ja pysäyt- tämään keskimääräisen eläkeiän aleneminen. Tähän tähtäävät ehdotukset yksilöllisen varhais- eläkkeen ja osa-aikaeläkkeen ikärajojen tarkis- tuksista. Hallituksen tarkoituksena on palata eläkekysymyksiin laajemmin, kun käynnissä oleva valmistelutyö saadaan myöhemmin tänä syksynä päätökseen.

Viidenneksi budjettiesityksessä puututaan voimakkaalla otteella tuotantotoimintaan tar- koitettuihin tukiin ja subventioihin. Yritysten työllisyys- ja alueperusteisia tukimuotoja yhdis- tetään ja voimavaroja kohdennetaan entistä sel- vemmin uutta osaamista sisältäviin hankkeisiin.

Maataloustuotannon tukea supistetaan toi- menpideohjelmalla, joka on hallituksessa val- misteltu varsin hyvässä yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja valtiovarainministeri- ön kesken. Maatalouden tukia esitetään vähen- nettäväksi hallitusohjelman mukaisesti. Valtion tukea kohdennetaan entistä tarkemmin tuotan- non pysyvään vähentämiseen. Valtion osuutta vientikustannuksista esitetään alennettavaksi ja maatalouden osuutta korotettavaksi. Suoraa tulotukea kohdennetaan aiempaa voimakkaam- min ensisijaisesti maataloudesta toimeentulonsa saaville viljelijöille. Hallituksen tarkoituksena on sopia lähiviikkojen aikana myös usean vuoden toimenpideohjelmasta, jolla maatalouden tukea pysyvästi vähennetään.

Kuudenneksi budjettiehdotus on kerrankin laadittu inflaatiota hillitseväksi. Valtion maksuja

ja taksoja ei ensi vuonna juurikaan koroteta. Esimerkiksi Posti- ja telailaitoksen sekä Valtionrautateiden taksakorotukset on nyt painettu todella alas. Ensimmäistä kertaa miesmuistiin hallitus tuo eduskunnalle budjettiesityksen, jossa ei ehdoteta viinan ja tupakan hintoja korotettaviksi. Sen sijaan budjettiehdotukseen sisältyy eräiden sosiaali- ja terveystalvelujen muuttaminen maksullisiksi, millä on varsin tärkeä rakenteellinen, palvelujen käyttöä tehostava ja niiden arvostusta kohottava vaikutus.

Budjettiesitys on laadittu niin tiukaksi kuin työttömyyden nopea kasvu huomioon ottaen on ollut mahdollista. Vieläkin tiukempaa budjettia on vaadittu. Vaatimusten esittäjien tuleekin nyt tehdä omat lisäsäästöehdotuksensa, jotka kyllä mielelläni otan vastaan. On pelkästään hyvä, jos budjetin eduskuntakäsittelyn aikana menot edelleen pienenevät.

Ehdotukseen sisältyy noin 40 säästölakiesitystä. Vaikutuksiltaan suurimmat liittyvät työllisyyslain uudistamiseen, pidättymiseen julkisten etuuksien indeksitarkistuksista, työttömyysturvan ja sairausvakuutuksen etuuksien tarkistamiseen ja maatalouden tuen vähentämiseen. (Ed. Tennilä: Miten kepu voi olla mukana tällaisessa?)

Menoja säästävien lakiesitysten välitön voimaan astuminen vaatii eduskunnan määräenemistön tuen. Tästä syystä hallitus on pyrkinyt esittelemään sekä talouden tilannetta että säästöehdotuksia avoimesti oppositioryhmille, eduskunnan jäsenille ja julkisen sanan välityksellä koko kansalle. Suurin osa säästökohteista esitettiin jo keväällä eduskunnalle annetussa talouspoliittisessa tiedonannossa, minkä lisäksi hallitus on sekä keväällä että viimeksi tällä viikolla kertonut eduskuntaryhmille vaikeasta tilanteesta ja säästöehdotuksista.

Valtiontalous ei mahdollista perinteistä kaupankäyntiä säästökohteista eikä suurten pakettien tekemistä. Ne ovat aiemminkin tulleet sangen kalliiksi veronmaksajille. Yksityiskohdista ja mahdollisista vaihtoehtoisista säästökohteista voidaan toki neuvotella.

Hallitus vetoaa eduskunnan ryhmien vastuun tuntuun säästöjen toteuttamiseksi. Ellei säästöjä kyetä toteuttamaan, uhkaa valtiontalouden velanotto kasvaa ensi vuonna lähes kolmasosaan menojen loppusummasta. Sillä olisi aivan varmasti epävakautta ja rauhattomuutta lisäävä vaikutus rahamarkkinoihin ja sitä kautta koko kansantalouden toimintaan. Tällöinkin säästölait jouduttaisiin ottamaan käyttöön koko laa-

juudessaan vuonna 1993, minkä lisäksi ensi vuoden kuoppaa saatettaisiin joutua paikkaamaan veronkorotuksin. Lainanotossa on nimitäin katto tulossa vastaan.

On selvää, että säästöjä joudutaan tulevina vuosina tekemään lisää. Hallitus kokoontuukin tässä tarkoituksessa lokakuun lopulla käsittelemään valtiontalouden suunnitelmaa vuoteen 1995 asti. Hallituksen tarkoituksena on pitää kiinni menojen nollakasvusta myös vuosina 1993—95. (Ed. Laaksonen: Hallituksen konsersijulistus!)

Budjettiesitystä ovat kärkkäimmät arvostelleet epäsosiaaliseksi, koska monien sosiaali-etuuskien taso ehdotetaan pidettäväksi ennallaan ja muutamia harvoja jopa hieman tarkistettaviksi alaspäin. Jos näin ajatellaan, jää näkemättä metsä puilta. Ellei nyt uskalleta puuttua julkisten menojen kasvukehitykseen sittenkin vielä melko vähäisin säästöehdotuksin, uhkaa valtiontalous ajautua tilanteeseen, jossa sen kyky turvata nykyisen laajuinen perusturva kaikille kansalaisille häviää. Nyt on oltava rohkeutta luopua joistakin etujen korotuksista ja tasoittaa muutamien ansiosidonnaisten etuuksien tasoa, jotta meillä olisi jatkossa ylipäänsä edellytykset perusturvaan.

Totta on, että ensi vuonna ei ole tilaa suurille sosiaalisille uudistuksille lainkaan. Siitä huolimatta sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan budjetti kasvaa ensi vuonna yli viidenneksellä pääosin työllisyyden heikentymisestä aiheutuvien menojen räjähdysmäisen kasvun vuoksi.

Jotakin voidaan sentään näissäkin oloissa tehdä. Opintotukiudistus ehdotetaan aloitettavaksi niin, että valtion korkeakouluopintoihin suuntaama tuki kohdennetaan suoraan opiskelijoille eikä rahalaitoksille. (Ed. Andersson: Täysi susi!) Vaikka uudistusta ei pystytä aloittamaan aivan aiemmin kaavaillussa laajuudessa, on se kuitenkin askel eteenpäin. (Ed. Astala: Ei juurikaan!)

Toinen merkittävä uudistus on luopuminen verotuksen sairauskuluvähennyksestä, mitä kompensoidaan sairausvakuutuksen korvauksilla hammashuollon kustannuksiin. Tämä on sekä verotuksen rakenteen että sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kannalta oikein. (Ed. Stenius-Kaukonen: 800 miljoonaa jää hallituksen tasuun!)

Verotuksen kehittämiseen valtiontalouden tila on antanut varsin rajalliset mahdollisuudet. Tästä syystä marginaaliveroprosentteja ei nyt esitetä alennettaviksi vaan tämänvuotisia vero-

asteikkoja esitetään käytettäväksi myös ensi vuoden tuloverotuksessa. Se sopii yhteen matalan inflaatiotavoitteenkin kanssa. On erittäin toivottavaa, että tulevina vuosina verouudistukseen voidaan näiltä osin palata, sillä tuloverotuksen tasolla on kansainvälisesti arvioiden yhä suurempi kilpailukymerkitys.

Yritysverotuksessa verouudistus sen sijaan jatkuu ensi vuonnakin niin, että veropohja hie- man laajenee ja verokanta alenee. Yhteisöverokantaa esitetään alennettavaksi nyt jo kolmantena perättäisenä vuonna. Samalla luovutaan uusien investointivarausten tekomahtoisuudesta, mutta jo tehtyjen investointivarausten käyttöä laajennetaan tuntuvasti ja investointitalletusten nostamista helpotetaan. Tämä merkitsee uutta piristystä elinkeinoelämälle.

Hallitus ei ole kuitenkaan ollut toimeton verotuksen kehittämässä. Pääomatulojen verotuksen uudistamisesta on käynnistetty erittäin mitava valmistelutyö, johon perustuvat lakiesitykset on tarkoitus tuoda eduskunnan käsiteltäviksi ensi vuonna. Liikevaihtoverotuksen kehittämistä on myös tarkoitus tehdä päätökset ensi vuoden aikana.

Herra puhemies! Budjettiehdotusta on ehditty jo arvostella siitä, ettei se sisältäisi kilpailukykyä kohentavia muutoksia. Tämä ei pidä paikkaansa. Aiemmin todetut yritysverotuksen muutokset kohentavat kilpailukykyä. Myös työnantajan työeläkemaksujen alennus toteutetaan vuodenvaihteesta lukien. Työllisyyslain muuttamisella pyritään siirtämään valtion työllistämistoimien painopistettä suljetun sektorin velvoitetyöllistämistä aktiiviseen, avointa sektoria tukevaan toimintaan. Yritystoimintaa aktivoi myös useiden valtion rakennushankkeiden alullepano ja asuntotuotannon volyymin lisääminen. Teollisuuden kannalta keskeisiä tutkimus-, tuotekehitys- ja vienninedistämisavustuksia esitetään niin ikään nostettaviksi varsin tuntuvasti tällä kertaa.

On hyvä pitää mielessä, että muutaman kuukauden sisällä on toteutettu kokonainen sarja muita kilpailukykyä parantavia toimenpiteitä. Työnantajan kansaneläkemaksut alenivat heinäkuun alussa, tuotannon ylläpitämiseen tarkoitetuilta tuotteilta poistettiin tuonnintasausero niin ikään heinäkuun alusta ja lokakuun alusta lukien toimitaan uuden liikevaihtoverojärjestelmän mukaisesti, mikä tietää elinkeinoelämälle yli 3 miljardin markan vuosittaista verohelpotusta.

Kaiken kaikkiaan teollisuuden kustannuspaineiden helpottamiseksi on tehty osapuilleen kaik-

ki, mikä julkisen vallan keinoin ja valtiontalouden puolesta on ylipäättään mahdollista. Vaikka yhä kuuluu ääniä siitä, että veronmaksajan pitäisi ottaa kaikki sosiaalikulut maksettavakseen, vastata työmarkkinoilla sovitun työttömyysvakuutuksen kustannuksista, poistaa luotonoton verotus, kantaa osansa yrittäjäriskistä ja rakentaa ylenmäärin teitä ja asuntoja, on rehellisyyden nimissä todettava, että uusien elvytyspakettien solmimiseen ei ole enää varaa. Kilpailukykyä onkin nyt haettava kustannussäästöistä ja työmarkkinaratkaisusta eikä veronmaksajan pusista. Näin voidaan jälleen päästä kestäväälle taloudelliselle pohjalle, joka luo terveen perustan 1990-luvun kehitykselle.

Herra puhemies! Puheenvuoroni ruotsinnois on jaettu ruotsinkielisille kansanedustajille. Pyydän, että myös se merkitään eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiovarainministeri Viinasen puhe on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Knappast någonsin tidigare när statsbudgeten har beretts har utgångspunkterna förändrats lika snabbt som under den gångna sommaren. Trots att vi var väl medvetna om det svåra ekonomiska läget redan på våren, då regeringsprogrammet skrevs och budgeten började uppgöras, har de fakta om utvecklingen som vi har fått ta del av sedan dess överträffat också de allra dystaste prognoserna.

Alla kurvor över den ekonomiska verksamheten pekar nu brant neråt. Detta gäller såväl produktionen, exporten och investeringarna som den privata konsumtionen. Bakom svårigheterna finns både yttre orsaker, såsom den stagnerade östexporten och tillbakagången på västmarknaden, och inhemsk obalans till följd av den högkonjunktur som nu givit vika. En inflation som är snabbare än i andra länder har lett till försvagad konkurrenskraft och minskad lönsamhet, samtidigt som underskottet i bytesbalansen har upprätthållit trycket på en hög räntnivå.

Utvecklingen under det innevarande året har varit dystare än man kunnat föreställa sig. Totalproduktionen kommer synbarligen att minska med åtminstone fem procent under detta år. Inom industrin är nedgången ännu mycket kraftigare. Nästa år väntas totalproduktionen enligt årsgenomsnittet stampa på stället, medan arbetslösheten, som redan nu har stigit till en aldrig förut skådad nivå, fortsätter att öka. Den

enda ljusglimten beträffande utvecklingen under den senaste tiden är att inflationen har avtagit kännbart, trots att minskningen ännu inte är tillräcklig med tanke på konkurrenskraften.

Nästa år väntas exporten redan få ett litet uppsving. Förhoppningsvis går det också så. Underskottet i bytesbalansen förblir dock så stort att samhällsekonomin skuldsättning i utlandet alltjämt ökar snabbt. Ett av de mest betänkliga dragen i den samhällsekonomiska utvecklingen är just att vi dag efter dag med hjälp av skuldsättning i utlandet lever över våra tillgångar. Principiellt sett är detta en helt missriktad inkomstöverföring från kommande generationer till konsumtion för dem som lever i dag. I ekonomiskt avseende är enbart ränteutgifterna redan en avsevärd börda för samhällsekonomin. För att överskottet i handelsbalansen skall räcka för att finansiera ens t.ex. utgifterna för utvecklingsbiståndet och nettoränteutgifterna, måste exporten öka snabbt under flera års tid.

Det dåliga finansieringsläget är inte enbart ett samhällsekonomiskt problem. Stora skulder och ökande ränteutgifter har medfört synnerligen stora svårigheter för många företag och hushåll. Endast en ekonomisk politik och en inkomspolitik som stöder produktionsverksamheten och är ägnad att sänka räntenivån kan förhindra att situationen tillspetsas.

De samhällsekonomiska problemen syns tydligt också i statsekonomin. På grund av den svaga inkomstbildningen kommer statens skatteintäkter att minska både detta och nästa år. Tidigare fattade beslut och den ökande arbetslösheten kommer däremot fortfarande att medföra ett kraftigt tryck i riktning mot en ökning av de offentliga utgifterna. Under dessa omständigheter kommer balansen i statsekonomin oundvikligen att försämrats kraftigt, trots att regeringen har pressat ner utgiftsökningen för nästa år nästan till noll jämfört med innevarande år. Vi måste komma i håg att statens utgifter detta år reellt ökar med över tio procent.

Också med beaktande av alla de föreslagna sparåtgärderna kommer statens nettofinansieringsbehov detta och nästa år att öka så kraftigt att statsskulden fördubblas på två år. På grund av den ökade skulden kommer ränteutgifterna att öka synnerligen snabbt, och dessa utgifter kommer snart att leda till att utgifterna inom statens egentliga uppgiftsområden måste skäras ner. De första tecknen härpå kan ses redan i den budgetproposition som nu behandlas. De är visserligen än så länge svaga.

Det är märkligt att det fortfarande yrkas på en ytterligare ökning av den statliga upplåningen, i syfte att finansiera nya stimulansåtgärder. Sådana krav är under dessa omständigheter ett vågspel på bekostnad av framtiden. Borde det inte för en ansvarsfull beslutsfattare vara tillräckligt att beloppet av statsskulden för varje arbetsdag nästa år ökar med över 130 miljoner mark? Skall vi ytterligare öka ränte- och amorteringsbördan för de kommande åren? Det är i varje fall medborgarna som får bära denna börda, på ett eller annat sätt.

Vi kan inte i all tid uppta nya lån och använda dem för konsumtion. Den vägen leder förr eller senare in i en återvändsgränd. I stället för att uppta lån måste vi våga börja gallra i den ekonomiska kostnads- och utgiftsapparaten. En hållbar hushållning innebär att lån upptas enbart för investeringar, som med tiden producerar vad de kostar.

Vid bedömningen av såväl samhällsekonomin som statsekonomin är det av yttersta vikt att förstå att lågkonjunkturen inte viker om de grundläggande ekonomiska problemen inte kan lösas. Det är färfängt att denna gång hoppas på sådan hjälp av den internationella ekonomin som snabbt skulle rädda oss ur våra ekonomiska svårigheter. Vi måste själva lösa våra problem.

Våra svårigheter är till sina centrala delar strukturella. Den industriella basen har krympt redan under många års tid. Faran är att den inte längre räcker för att vi skall kunna uppnå ekonomisk balans. Denna utveckling kan vändas endast genom snabba lösningar som ökar konkurrenskraften. Strukturella problem är också den alltför stora ökningen i de offentliga utgifterna, bristen på konkurrens samt den släpphänta höjning av löner och andra inkomster under de senaste åren som har försatt samhällsekonomin i den nuvarande kostnadskrisen.

Det är hög tid att någon vågar ta itu med dessa strukturella problem. Det står klart att vägen ut ur recessionen i varje fall kommer att vara lång och stenig. Den innebär anpassning av kostnader, sänkning av arbetskraftskostnader, minskning av offentliga utgifter, konkurrensökning, avskaffande av subventioner och minskning av inflationen. Det kommer inte att vara någon lätt vandring, men det är den enda möjligheten att få till stånd en bestående förbättring av situationen. Endast på detta sätt kan vi återfå vår konkurrenskraft.

Kostnadsanpassning är nu en nyckelfaktor inom den ekonomiska utvecklingen. Bara genom

en sänkning av de inhemska kostnaderna kan företagens konkurrenskraft och lönsamhet förbättras. Detta är nödvändigt för att exporten och investeringarna skall kunna hämta sig och en tillväxt som förbättrar sysselsättningen komma i gång. Detta är numera ett allmänt erkänt faktum. Det tycks bara vara oerhört svårt att börja vidta åtgärder.

Verksamheten på arbetsmarknaden har i detta läge varit verkligt lam. Förhandlingarna har inlett långsamt och trevande, trots att det ligger i allas intresse att få till stånd ett snabbt beslut om en lösning som förbättrar konkurrenskraften i avgörande grad. Efter många veckors obeslutsamhet kunde en seriös förhandlingsprocess inledas först i går. Stora förväntningar ställs nu på denna process.

Det osäkra läge som i flera veckor har rått på arbetsmarknaden har förlängt den ekonomiska störtdykning som vi befinner oss i och ökat antalet konkurser och arbetslösa.

Denna onda cirkel måste nu brytas. Redan träffandet av uppgörelser, och därigenom vetskap om att kostnadsnivån kommer att gå ner, skulle skapa en sådan tro på att den ekonomiska utvecklingen kommer att vända som nu nödvändigt behövs och inverka positivt på penningmarknaden.

Av arbetsmarknaden förväntas nu ett klart besked om att kostnadsnivån inom företagen sänks. Detta besked kunde beaktas i prissättningen inom företagen, vilket omedelbart skulle förbättra konkurrenskraften, dämpa ökningen i arbetslösheten och hejda inflationen. Och denna uppgift är inte på något sätt övermäktig — återtågandet av löneglidningarna under endast några få år av högkonjunktur skulle medföra en kännbar ökning av konkurrenskraften. Lönerna steg ju under hela 1980-talet nästan dubbelt så snabbt som de borde ha gjort enligt de avtalade inkomstuppgörelserna.

Regeringen har försökt skynda på förhandlingarna mellan arbetsmarknadsparterna. Ännu har regeringen inte kunnat sätta sig vid det egentliga förhandlingsbordet, eftersom statsekonomin inte möjliggör några inkomstöverföringar eller skatteuppgörelser i stil med de tidigare uppgörelserna. Regeringen har dock gjort klart att den är beredd att ännu diskutera detaljerna i budgeten, när huvudlinjerna i uppgörelsen väl börjar ta form.

Från hela samhällsekonomin synpunkt vore det synnerligen önskvärt att de förhandlingar som nu äntligen inlett på allvar snabbt skulle

leda till resultat. Arbetsmarknaden befinner sig nu i en nyckelposition när det gäller att bryta den onda ekonomiska cirkel vi befinner oss i.

Under den senaste tiden har en devalvering framställts som den undergörande medicinen mot problemen inom ekonomin. Som om en sänkning av markens värde skulle öppna nya exportmarknader för industrin, öka efterfrågan inom dessa marknader och skapa lämpliga produkter för de nya marknaderna. Man har inte velat medge att orsakerna till vårt lands försämrade konkurrenskraft i grund och botten är strukturella, och att situationen kan förbättras endast genom strukturella medel. En skofabrik som förlorat sin östmarknad förändras inte så alldeles lätt till ett högteknologiskt västorienterat företag, oavsett hur stor den devalvering, som marknadsförts som den undergörande medicinen, sedan är.

De negativa verkningarna av ett fingrande på marken skulle däremot vara obestridliga. Dess verkan på inflationen skulle knappast kunna undvikas på något sätt. Dessutom skulle ökningen av vår skuldsättning i utlandet med matematisk säkerhet vara av samma storleksordning som devalveringen, vilket skulle ha en beaktansvärd inverkan på företagssektorn. Den ökande skuldbördan skulle belasta verksamheten vid i synnerhet sådana små och medelstora företag som saknar egna exportinkomster, även om de deltar i exporten genom underleveranser. Denna barlast har redan nu ökat mer än nog genom allt det ansvarslösa devalveringsprat, som blott har medfört att den inhemska räntenivån stigit.

Det är skäl att påminna om att också statsekonomin i hög grad är beroende av markens värde. Den utländska statsskulden är redan stor och ökar hastigt. T.ex. under de senaste två veckorna har staten upptagit cirka fyra miljarder mark i nya utländska lån. Må detta också för de sista skeptikerna vara ett tydligt tecken på att valutaspekulationernas tid nu en gång för alla är förbi.

Det statsekonomiska läget är också annars helt beroende av den samhällsekonomiska utvecklingen. Om inte problemen inom den öppna sektorn snart kan lösas och den kraftiga ekonomiska recessionen hejdas, har statsekonomin inga möjligheter att erbjuda medborgarna ett grundskydd av den omfattning som vi har idag. De problem inom statsekonomin som beror på produktionsnedgången och den ökande arbetslösheten konkretiserades då budgeten gjordes upp.

Uppmärksamheten kan fästas huvudsakligen vid strukturella faktorer, som på ett bestående sätt förbättrar vår uppsvälda offentliga ekonomi. Viktigare än att försöka skjuta fram enstaka anslag till en senare tidpunkt är att göra sådana ändringar som från år till år effektiviserar den offentliga servicen och minskar de offentliga utgifternas andel av nationalprodukten samt som därigenom skapar utrymme för den öppna sektorn att växa till sig. Budgetpropositionen innehåller också ett stort antal sådana förslag.

För det första revideras styrsystemen inom den offentliga ekonomin. Rambudgetering införs i statsförvaltningen, och allt flere enheter går över till resultatstyrning. Dessutom har regeringen denna vecka fattat beslut om ändring av systemet med statsandelar till kommunerna fr.o.m. ingången av 1993 till ett system som baserar sig på kalkyler, vilket i synnerligen hög grad kommer att bidra till saneringen av den offentliga ekonomin.

För det andra är avsikten att stoppa ökningen av antalet anställda inom den offentliga sektorn. Budgetpropositionen innehåller ett stort antal projekt rörande utvecklandet av förvaltningen, genom vilka nedskärningar görs i centralförvaltningen och funktionerna rationaliseras. Också målen beträffande personalen går i linje med detta — enligt propositionen är nettominskningen hos staten cirka 2 000 tjänster och uppgifter nästa år. Dessutom minskar antalet tjänster och uppgifter under valperioden med 6 500. Antalet nya statsandelstjänster i kommunerna har minskats från de planerade 4 400 tjänsterna till 1 900.

För det tredje skapas genom linjebesluten i anslutning till budgeten utrymme för verksamheten inom den öppna sektorn och för marknadskrafterna. I motiveringen till budgeten hänvisas till det program för privatisering av statsbolagen som har beretts vid handels- och industriministeriet. Genom programmet främjas avgörandet av de frågor som gäller strukturen inom hela vår industri, tryggas utvecklingsmöjligheterna för de nuvarande statsbolagen och befrias skattebetalarna från risker och finansieringsskyldigheter i fråga om företagsverksamheten. Regeringen kommer i ett senare skede att för riksdagen för avgörande lägga fram konkreta beslut i anslutning till privatiseringsprogrammet.

Också inom bostadspolitiken skapas utrymme för konkurrens och marknadskrafter. Avsikten är att fr.o.m. ingången av nästa år börja slopa hyresregleringen i hela landet i fråga om nya hyresförhållanden. I det rådande läget på bo-

stadsmarknaden kommer slopandet synbarligen inte att medföra några större problem under övergångsskedet. Målet är att skapa en fungerande marknad för hyresbostäder i hela landet.

För det fjärde försöker man genom de pensionslösningar som föreslås i samband med budgeten göra pensionssystemen mera ändamålsenliga och stoppa utvecklingen mot en allt lägre genomsnittlig pensionsålder. Till detta syftar förslagen om justering av åldersgränserna för individuell förtidspension och deltidspension. Regeringen har för avsikt att närmare gå in på pensionsfrågorna när det pågående beredningsarbetet slutförs senare i höst.

För det femte ingrips i budgetpropositionen med kraft de stöd och subventioner som är avsedda för produktionsverksamheten. De selsättnings- och regionbaserade stödformerna för företagen sammanslås och resurserna inriktas i allt högre grad på projekt som innehåller nytt kunnande.

Stödet till lantbruksproduktionen minskas genom ett åtgärdsprogram som har beretts i regeringen i gott samarbete mellan jord- och skogsbruksministeriet och finansministeriet. Det föreslås att subventionerna till lantbruket minskas i enlighet med regeringsprogrammet. De statliga subventionerna inriktas i högre grad än tidigare på en bestående minskning av produktionen. Det föreslås att statens andel av exportkostnaderna minskas och lantbrukets andel höjs. Det direkta inkomststödet inriktas i högre grad än tidigare främst på de odlare som får sin utkomst av lantbruket. Regeringen har för avsikt att inom de närmaste veckorna också komma överens om ett åtgärdsprogram som omfattar flera år och genom vilket stödet till lantbruket minskas permanent.

För det sjätte är budgetpropositionen för en gångs skull inflationsdämpande. Statens avgifter och taxor höjs i stort sett inte alls nästa år. T.ex. har post- och televerkets och statsjärnvägarnas taxehöjningar nu fåtts ner till en verkligt låg nivå. För första gången i mannaminne förelägger regeringen riksdagen en budgetproposition där ingen höjning av priserna på sprit och tobak föreslås. Däremot föreslås i budgetpropositionen att en del tjänster inom social- och hälsovården skall bli avgiftsbelagda. Åtgärden skulle ha en betydande strukturell inverkan, den skulle effektivisera användningen av tjänsterna och den skulle öka värdesättningen av dem.

Budgetpropositionen har gjorts så stram som det med beaktande av den snabbt ökade arbets-

lösheten har varit möjligt. Krav på en ännu stramare budget har framförts. De som har framfört dessa krav bör alltså nu komma med egna förslag till ytterligare inbesparingar. Jag skall gärna ta emot de föreslagen. Det är enbart bra om utgifterna minskar ännu mera då budgeten behandlas i riksdagen.

Budgetpropositionen innehåller cirka 40 propositioner med förslag till sparlagar. De sparlagar som har de största verkningarna gäller en revidering av sysselsättningslagen, sloandet av indexjusteringar i offentliga förmåner, en ändring av utkomstskyddet för arbetslösa och sjukförsäkringsförmånerna samt en minskning av lantbruksstödet.

För att de föreslagna lagarna, som innebär inbesparingar i utgifterna, skall kunna träda i kraft omedelbart krävs det stöd av en kvalificerad majoritet i riksdagen. Därför har regeringen öppet försökt klarlägga både den ekonomiska situationen och sparförslagen för oppositionsgrupperna, riksdagsledamöterna och, via massmedierna, för hela folket. Största delen av sparobjekten framfördes redan på våren i det ekonomiskpolitiska meddelandet till riksdagen. Dessutom har regeringen både på våren och senast denna vecka för riksdagsgrupperna redogjort för det svåra läget och sparförslagen.

Statsfinanserna möjliggör inte något traditionellt köpsläende om sparobjekten och inte heller att de sammanförs till några större paket. Sådana paket har också tidigare blivit ganska dyra för skattebetalarna. Detaljer och eventuella alternativa sparobjekt kan man dock förhandla om.

Regeringen väddar till riksdagsgruppernas ansvarskänsla för att inbesparingarna skall kunna genomföras. Om inbesparingarna inte kan genomföras, hotar skuldsättningen inom statshushållningen att öka till närmare en tredjedel av utgifternas slutsumma nästa år, vilket helt säkert skulle öka instabiliteten och oron på penningmarknaden och därigenom också inom hela samhällsekonomin. Även då skulle man bli tvungen att införa sparlagarna i hela deras omfattning 1993, varutöver man kanske skulle bli tvungen att fylla ut nästa års grop med skatteförhöjningar. För upplåningens del håller nämligen taket på att komma emot.

Det är klart att ytterligare inbesparingar måste göras de kommande åren. Regeringen sammankommer också i detta syfte i slutet av oktober för att behandla planen för statshushållningen fram till 1995. Regeringen har för avsikt att hålla fast vid en nolltillväxt i utgifterna även 1993—1995.

De ivrigaste har kritiserat budgetpropositionen för att vara osocial, eftersom nivån på flera sociala förmåner föreslås kvarstå oförändrad och vissa förmåner t.o.m. bli justerade en aning nedåt. Den som tänker så här, ser inte skogen för bara trädet.

Om man inte vågar ingripa i de offentliga utgifternas expansionsutveckling med sparförslag som ännu trots allt är rätt försiktiga, hotar statshushållningen att driva in i ett läge där det inte längre är möjligt att trygga ett grundskydd för medborgarna i nuvarande omfattning. Nu måste det finnas mod att avstå från en del förmånshöjningar och att jämna ut nivån på vissa till förtjänsten bundna förmåner för att vi över huvud taget skall ha några förutsättningar för ett grundskydd i fortsättningen.

Det är sant att det inte finns rum för några större sociala reformer nästa år. Trots det ökar budgeten under social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel med över en femtedel nästa år, huvudsakligen på grund av den explosionsartade ökningen i de utgifter som det försämrade sysselsättningsläget orsakar.

Något kan dock göras också i detta läge. Det föreslås att studiestödsreformen inleds så, att statens stöd för högskolestudier ges direkt till de studerande och inte till penninginstitutet. Även om reformen inte kan inledas riktigt i den omfattning som tidigare planerades, är detta dock ett steg framåt.

En annan betydande reform är sloandet av rätten till avdrag för sjukdomskostnader i beskattningen, som kompenseras av ersättningar för tandvårdskostnader genom sjukförsäkringen. Denna reform är motiverad både med tanke på beskattningsstrukturen och den sociala rättvisan.

Det statsfinansiella läget gör att möjligheterna att utveckla beskattningen är mycket begränsade. Därför föreslås det inte nu att marginalskatteprocentsatserna sänks utan i stället att skatteskalorna för detta år skall användas också vid inkomstbeskattningen för nästa år. Detta överensstämmer med strävan mot en låg inflation. Det är ytterst önskvärt att en återgång till skattereformen till denna del kan ske de kommande åren, ty inkomstbeskattningsnivån har en allt större betydelse för konkurrenskraften internationellt sett.

Inom företagsbeskattningen fortgår skattereformen däremot också nästa år så, att skattebasen utvidgas något och skattesatsen sänks. Samfundsskattesatsen föreslås nu bli sänkt redan

tredje året i följd. Samtidigt slopas möjligheten att göra nya investeringsreserveringar, men möjligheterna att använda redan existerande investeringsreserver utökas kännbart och det blir lättare att lyfta investeringsdepositioner. Detta innebär ny stimulans för näringslivet.

Regeringen har dock inte varit överksam när det gäller utvecklandet av beskattningen. Ett synnerligen omfattande utredningsarbete som gäller en revidering av beskattningen av kapitalinkomster har inletts. Avsikten är att de lagpropositioner som detta arbete resulterar i skall avläsas till riksdagen nästa år. Avsikten är att beslut om utvecklandet av omsättningsbeskattningen också skall fattas nästa år.

Man har redan hunnit kritisera budgetförslaget för att det inte innehåller några ändringar som ökar konkurrenskraften. Det här håller inte streck.

De tidigare nämnda ändringarna i företagsbeskattningen innebär att konkurrenskraften förbättras. Också arbetsgivarnas arbetspensionsavgifter sänks vid årsskiftet. Avsikten med ändringen av sysselsättningslagen är att överföra tyngdpunkten i statens sysselsättningsverksamhet från sysselsättningskyldigheten inom den slutna sektorn till en aktiv verksamhet som stöder den öppna sektorn. Inledandet av flera statliga byggnadsprojekt och en ökning av bostadsproduktionens volym aktiverar också företagsverksamheten. Det föreslås likaså att för industrin centrala understöd för forskning, produktutveckling och exportfrämjande höjs kännbart.

Det är bra att komma ihåg att en hel serie andra åtgärder som förbättrar konkurrenskraften har vidtagits inom loppet av några månader. Arbetsgivarnas folkpensionsavgifter sänktes i början av juli. I början av juli slopades likaså importutjämningskatten för produkter som är avsedda för upprätthållandet av produktionen. Och i början av oktober träder det nya omsättningskattesystemet i kraft, vilket innebär en årlig skattelättnad på över tre miljarder mark för näringslivet.

Totalt sett har ungefär allt som med statsmakterns medel och för statshushållningens del överhuvudtaget kan göras gjorts för att lätta på kostnadstrycket inom industrin. Även om det alltså höjs röster för att beskattningen av upplåningen borde slopas och skattebetalarna betala alla sociala kostnader, svara för kostnaderna för den arbetslöshetsförsäkring om vilken avtal har ingåtts på arbetsmarknaden, bära sin

andel av företagarnas risker och bygga en mängd vägar och bostäder, måste det i ärlighetens namn konstateras att det inte längre finns möjligheter att göra upp nya stimulanspaket.

Konkurrensbesparingen måste nu sökas i kostnadsinbesparingar och arbetsmarknadsuppgrörelser och inte i skattebetalarens penningpung. På detta sätt kan man på nytt komma upp på fast ekonomisk mark, som erbjuder en frisk grund för utvecklingen under 1990-talet.

Edustajat Moilanen ja Kemppainen merkitään läsnä oleviksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

hallintovaliokuntaan

2) Hallituksen esitys n:o 48 Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välisen, valtakunnanrajojen yli ulottuvaa yhteistyötä onnettomuustapauksissa ihmisiin, omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvien vahinkojen estämiseksi tai rajoittamiseksi koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

lakivaliokuntaan

3) Hallituksen esitys n:o 49 laeiksi perintökaaren 5 luvun ja perintökaaren voimaanpanosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

4) Hallituksen esitys n:o 50 laeiksi verojen ja maksujen perimisestä ulosottoinomin annetun lain ja ulosottolain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

liikennevaliokuntaan

5) Hallituksen esitys n:o 51 laiksi tieliikennelain muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan

6) Hallituksen esitys n:o 52 laeiksi korkotulon lähdeverosta annetun lain muuttamisesta sekä tulo- ja varallisuusverolain 59 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

ympäristövaliokuntaan

7) Hallituksen esitys n:o 53 laiksi pääkaupunkiseudun rakennusmaamaksusta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan

8) Hallituksen esitys n:o 54 laeiksi maidon, siianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta ja lannoiteverosta annetun lain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan

9) Hallituksen esitys n:o 55 laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan

10) Hallituksen esitys n:o 56 eräiden veronhuojennussäännösten muuttamisesta

perustuslakivaliokuntaan

11) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1990 (K 6)

12) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1990 (K 7)

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Kun budjetti- ja välikysymyskeskustelut ovat menneet ohi, meillä on hyvää aikaa keskustella kansalaisten oikeusturvasta. Pyydän oikeusasiamiehen kertomuksen pantavaksi pöydälle tiistaina lokakuun 1 päivänä pidettävään istuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti voitu lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle tiistaina lokakuun 1 päivänä pidettävään täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Stenius-Kaukonen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle tiistaina lokakuun 1 päivänä pidettävään täysistuntoon.

13) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1990 (K 5)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 13.58.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola